

1759

0401

พิมพ์ครั้งที่ ๒
จำนวน ๑๐๐๐ เล่ม

ตำนานอักษรไทย

ศาสตราจารย์ ขอช เซเดส์

บรรณาธิการใหญ่ หอพระสมุดสำหรับพระนคร วิทยาลัยวิชาการศึกษา

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี

โปรดให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านารีรัตนา ท.จ.ว.

ณพระเมรุวัดเทพศิรินทร์

๕ ๔
เมื่อขาล พ.ศ. ๒๔๖๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านารีรัตนา

พ.ศ. ๒๔๐๔ - ๒๔๖๘

สารบัญ

กำเนิดอักษรไทย	หน้า ๑
ประวัติอักษรไทยในประเทศอินเดีย	,, ๓
ประวัติอักษรอินเดียในสยามประเทศ แลประเทศใกล้เคียง	,, ๕
ประวัติอักษรขอม	,, ๗
ประวัติอักษรไทยกลาง	,, ๑๐
ประวัติอักษรไทยเหนือ	,, ๒๓
ประวัติอักษรไทยต่งเกย	,, ๒๖
อักษรสมภาพ (คือกำเนิดอักษร)	,, ๒๗

สารบัญรูปอักษร

อักษรมอญจารึก	,, ๕
อักษรขอมจารึก	,, ๗
อักษรขอมบรรจงแลย่อ	,, ๘
อักษรไทยของพ่อขุนรามคำแหง	,, ๑๑
อักษรไทยสุโขทัยแลอักษรขอมครั้งสุโขทัย	,, ๑๓
อักษรลาวล้านช้างครั้งพระเจ้าอรรคมังราช	,, ๑๕
อักษรไทยสุโขทัยที่ใช้ในลานนาไทย	,, ๑๗
อักษรไทยย่อครั้งสมเด็จพระนารายณ์	,, ๑๘
อักษรลาวลานนาไทย	,, ๒๓
อักษรไทยเหนือ	,, ๒๓
อักษรเงี้ยว	,, ๒๕
ประวัติรูปอักษรขอม	} อยู่ท้ายเล่ม
ประวัติรูปอักษรไทยกลาง	
ประวัติรูปอักษรไทยเหนือ	
ประวัติรูปอักษรไทยต่งเกย	

กำเนิดอักษรไทย

อันตัวอักษรไทย มักเข้าใจกันว่า พระเจ้ารามคำแหงมหาราช หรือที่เรียกในศิลาจารึกว่า “พ่อขุนรามคำแหง” ซึ่งครองกรุงสุโขทัย ทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๘ ที่วัดในศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงมหาราช กล่าวความไว้แห่งหนึ่งว่า “เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี (มหา) ศักราช ๑๒๐๕ ศก ขมะแม พ่อขุนรามคำแหง หาใคร่ใจในใจ แลได้ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่อนผู้นั้นได้ไว้” ดังนี้ ถ้าสังเกตคำที่ใช้ในจารึก จะเห็นได้ว่ามีคำ “นี้” อยู่ต่อคำ “ลายสือ” ทุกแห่ง หมายความว่า “หนังสือไทยอย่างนี้” มีได้ประสังค์จะทรงแสดงว่า หนังสือของชนชาติไทยพงมีขึ้นต่อเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๘

เมื่อตรวจภาพพิจารณาตัวอักษรของชนชาติไทยทุกคนที่มีอยู่ในเวลานี้ ก็เห็นว่าสมจริงเช่นนั้น ด้วยเดิมชนชาติไทยตั้งภูมิลำเนาบ้านเมืองอยู่ในดินแดน ซึ่งทุกวันนี้เป็นอาณาเขตจีนข้างฝ่ายใต้ ในชั้นเมื่อชนชาติไทยยังอยู่เมืองเดิม เห็นจะยังไม่รู้จักใช้หนังสือ ครั้นเมื่อราว พ.ศ. ๕๐๐ พวกจีนมีอำนาจชน ก็ตั้งตนขยายอาณาเขตรุกแดนพวกไทยเข้ามาโดยลำดับ พวกไทยที่ไม่ยอมอยู่ในอำนาจจีน จึงพร้อมใจกันอพยพจากเมืองเดิมมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศพม่ามอญลาว มากขึ้นเป็นอันคึกคัก ไทยพวกหนึ่งซึ่งไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางริมลำน้ำสลวิน แลต่อไปในแดนพม่าจนถึงแดนอัสสัม ได้ชื่อว่าไทยใหญ่ อีกพวกหนึ่ง

ซึ่งมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแดนตั้งเกยแดนเมืองสิบสองเจ้าไทย สิบสอง
 พินนา ได้ชื่อว่าไทยน้อย เรืองนามความพิสดารอยู่ในบรรยายพงศาวดาร
 สยาม ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงราชานุภาพ ทรงเสด็จ
 ทูลเกล้าฯ ถวายพระพรมาหาวิทยาลัยนั้นแล้ว

ต่อมาพวกไทยน้อยอพยพลงมาตั้งภูมิลำเนาถึงแดนลานช้างลานนา
 แลสยามประเทศ จนมาโตเป็นใหญ่ในประเทศนี้ เป็นที่สุด อาศรัย
 เหตุการณ์เป็นดังกล่าวมา พวกไทยที่มาตั้งบ้านเมืองอยู่ทางประเทศ
 เหล่านี้ จึงเป็น ๓ พวก คือ พวกไทยใหญ่ อยู่ทางตะวันตกพวกหนึ่ง
 พวกไทยน้อยแยกเป็นไทยเหนือ คงอยู่ในแดนตั้งเกยสิบสองเจ้าไทย
 สิบสองพินนา แลลานนาไทยพวกหนึ่ง เป็นไทยกลาง ลงมาอยู่ในแดน
 ลานช้างแลในสยามประเทศนี้พวกหนึ่ง ทุกวันนี้ ถ้าว่าด้วยชนชาติไทย
 ยังมีแพร่หลายอยู่ในเหล่าประเทศทางตะวันออกนี้ นอกจากสยามประเทศ
 ยังมีไทยอยู่ในแดนจีน แดนตั้งเกย แดนพม่า ตลอดจนมณฑลยี่สิบสี่
 แดนอินเดีย ยังพูดภาษาไทยด้วยกันทั้งสิ้น เป็นแต่สำเนียงเพี้ยนกัน
 ส่วนอักษรซึ่งพวกไทยใช้อยู่ทุกวันนี้ก็มีหลายอย่าง มีเค้ามูลต่าง ๆ กัน
 แยกอักษรไทยซึ่งพระเจ้ารามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ขึ้นนั้น เป็น
 อักษรของพวกไทยกลาง ยังมีอักษรของพวกไทยใหญ่ แลของพวก
 ไทยเหนืออีกต่างหาก เกิดขึ้นโดยอาศัยเหตุต่างกัน แต่ล้วนอาศัย
 กันแบบอักษรซึ่งได้มาจากอินเดียด้วยกันทั้งนั้น การที่จะอธิบายตำนาน
 อักษรไทยจึงจำต้องตั้งต้นกล่าวถึงตำนานอักษรอินเดียก่อน

ตำนานอักษรในประเทศไทย

อักษรเก่าที่สุด ซึ่งนักปราชญ์ ผู้ศึกษาโบราณคดีได้พบในประเทศไทย
อินเดียน คืออักษรจารึกของพระเจ้าอโศก เมื่อ พ.ศ. ๓๐๐ อักษรที่อ่าน
เรียกชื่อว่าพราหมณ์ อักษรชนกัน แม้ว่าพวกพราหมณ์เป็นผู้คิดเขียน
ก็จริง ถึงกระนั้นอักษรพราหมณ์ หาเป็นของอินเดียนแท้ทีเดียวไม่ พวก
พราหมณ์ได้แยกย้ายมาจากประเทศข้างตะวันตก คือเมืองเพนเซีย
ซึ่งเดิมตั้งอยู่ที่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ข้างทิศตะวันออก ชาติเพนเซียนั้น
เป็นชาติแรกที่ได้ออกหาวิธีเขียนหนังสือ โดยใช้ตัวอักษรล้วน กล่าวคือ
ตัวอักษรแท้ ๆ ไม่ใช้รูปอย่างชาวอียิปต์หรือจีนเคยใช้เขียนภาษา
ของเขา

ตัวอักษรเพนเซียนซึ่งเป็นต้นเค้าของอักษร กรีก ละติน แลอักษร
ฝรั่งอื่น ๆ ก็เป็นต้นเค้าของอักษรพราหมณ์ในประเทศไทยเหมือนกัน
จึงอาจกล่าวได้ว่า ตัวอักษรเพนเซียนเป็นต้นสกุลของตัวอักษรซึ่งใช้
ในสยามประเทศก็ทั้งประเทศใกล้เคียงด้วย

ตัวอักษรพราหมณ์ เมื่อชาวอินเดียนใช้เขียนข้อ ๆ มา ได้เปลี่ยนแปลง
แปลงไปที่ละเล็กละน้อยจนกระทั่งรูปสัณฐานของอักษรอินเดียนคืออักษร
พราหมณ์ของพระเจ้าอโศกทุกตัว อนึ่งด้วยเหตุว่า ประเทศไทยเป็น
ทวีปใหญ่ แลชนชาติซึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้ เช่นพวกทมิฬ
อยู่ห่างไกลจากชนชาติในภาคเหนือมีเมืองมคธเป็นต้น เพราะฉะนั้นวิธี

เปลี่ยนแปลงตัวอักษรเดิมได้ใครคนละทางกัน จนในที่สุดเกิดต่างกัน
เป็นตัวอักษรอื่นเคียงฝาเห่นอแลตัวอักษรอื่นเคียงฝาไค้

พวกชาลักษณอื่นเคียงฝาเห่นอชอบใช้กระตาศเป็นเครื่องเขียนเป็น
พิน แลเขียนตัวอักษรเป็นเหลี่ยม ๆ ซึ่งเรียกกันว่า อักษร “เทวนาคี”
ส่วนพวกชาลักษณอื่นเคียงฝาข้างไค้ มักจะชอบใช้ไยลานเป็นเครื่อง
เขียน แลเขียนตัวอักษรเป็นรูปกลม ๆ เช่นอักษร “คฤนถ์”
หรือ “ครนถ์”

ประวัติอักษรอินเดียในสยามประเทศ
แถบประเทศใกล้เคียง

ชาวอินเดียเห็นจะเริ่มมีมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศนี้ แลได้เป็น
ครูของชาวบ้านเมืองตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าอโศก แต่นักปราชญ์ผู้
ศึกษาโบราณคดียังไม่ได้พบหลักฐาน จะเป็นจารึกหรือหนังสืออย่าง
ใด ๆ ซึ่งชาวอินเดียหรือคนพื้นเมืองได้เขียนไว้แต่ครั้งโน้นเลย

จารึกเก่าที่สุด ซึ่งผู้เที่ยวขุดค้นโบราณวัตถุได้พบในประเทศนี้
คือในสยามประเทศจารึก “เย ธมฺมา” ที่พระปฐมเจดีย์ ราว
พ.ศ. ๓๓๐๐—๓๒๐๐ ในประเทศพม่า จารึกบนแผ่นทองคำ เป็นเรื่อง
ความในคัมภีร์กถาวัตถุ ราว พ.ศ. ๓๐๕๐—๓๓๕๐ แลในประเทศเขมร
จารึกตั้งแต่แผ่นหินพระเจ้าภวรมันที่ ๓ พ.ศ. ๓๓๕๐ เป็นต้นมา

ตัวอักษรจารึกในประเทศทั้งสามที่กล่าวมานี้ เป็นอักษรชนิดเดียว
กันทั้งนั้น แลเหมือนกันกับตัวอักษรอินเดียฝ่ายใต้ ซึ่งใช้อยู่ในสมัยเดียวกัน
คือ ครองราชวงศ์ กทัมพะ แลราชวงศ์ บัลลระวะ จึงกล่าวได้ว่า
อักษรอินเดียชนิดนี้ เป็นเค้ามูลของอักษรที่ชนชาติมอญ เขมร แลชาติ
อื่น ๆ เคยใช้อยู่ในประเทศนี้ ก่อนที่พวกไทยได้ลงมาปกครอง

ต่อมาในภายหลัง ชนชาติต่าง ๆ นั้น ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธี
เขียนอักษรอินเดียตามความกึกก้องความเห็นของตน ๆ คงตั้งชาวอินเดีย

ได้เปลี่ยนแปลงวิธีเขียนอักษรพราหฺมีของเขา ชาวประเทศทวันออกได้
 เปลี่ยนแปลงอักษรอินเดียเป็นอักษรขอม ซึ่งใช้ในศิลาจารึกที่นครธม
 ที่ปราสาทอื่น ๆ ในอาณาจักรกรุงกัมพูชา แต่ชาวประเทศทวันตก ได้
 มาเปลี่ยนแปลงเป็นตัวอักษรมอญเก่าซึ่งใช้ในศิลาจารึกของพระเจ้า
 อนิรุทธเป็นต้น

อักษรขอมและอักษรมอญสองชนิดนี้เป็นอักษรสำคัญที่ใช้ในสยาม
 ประเทศกับประเทศใกล้เคียง ในสมัยภายหลังชาวอินเดียได้มาสอน
 อักษรศาสตร์ ก่อนที่พวกไทยได้ยกลงมาจากฝ่ายเหนืออีก

ประวัติอักษรขอม

ตัวอักษรขอมที่ใช้ ในศิลาจารึกภาษาสันสกฤตแลภาษาเขมรในสมัย
 เมื่อกษัตริย์พชามีอำนาจแผ่อาณาเขตมาถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีคัมภีร์
 ตัวอักษรอินเดียที่เป็นต้นเค้าอยู่ ๓ ประการ ประการที่ ๑ คือ อักษรณ
 ขอมเขียนตัวอักษรบรรพบุรุษของเขมรว่าอักษรอินเดีย ประการ
 ที่ ๒ เส้นเล็กซึ่งเส้นอินเดียเขียนตัวอักษรของเขานั้นขอมมาเขียนเป็น
 เส้นใหญ่ (หนามเตย) เครื่องหมายชนิดนี้ภาษาเขมรเรียกว่า “ สก ”
 คือ “ เส้นผม ” เพราะเป็นรูปคล้ายกับเส้นผมหยิก ประการที่ ๓ คือ
 ตัวอักษรอินเดียฝ่ายใต้ ที่เป็นรูปกลม ขอมได้เปลี่ยนแปลงเขียนเป็น
 รูปสี่เหลี่ยม

ลักษณะที่ว่ามานี้เป็นลักษณะของอักษรขอม โบราณซึ่งปรากฏใน
 ศิลาจารึกกรุงกัมพูชาทุก ๆ หลัก

อักษรขอมโบราณนั้น คงจะได้มี ๒ ชนิด คือ อักษรบรรพบุรุษสำหรับ
 จารึกชนิด ๑ อักษรหวัดสำหรับใช้เขียนหนังสือธรรมดาคือชนิด ๑

แม้หนังสือที่พวกขอมครั้งโบราณเขียน (จาร) ไว้ด้วยใบลาน
 เคยจะสูญหายเสียหมดก็ ยังมีตัวอย่างอักษรขอมหวัดโบราณใน
 ศิลาจารึกบางหลัก นักปราชญ์ผู้ศึกษาทางโบราณคดี จึงรู้ได้ว่าอักษร
 ขอมโบราณมี ๒ ชนิดดังกล่าวมา

เรื่องอักษรขอมหวัค ไชราณจะเอาไว้กล่าวในตอน “ประวัติอักษร
ไทยกลางต่อไป”

ส่วนอักษรบรรจงสำหรับจารึกนั้นเป็นเค้าของอักษรขอมซึ่งใช้เขียน
หนังสือธรรม เช่นคัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือเทศนา ในสยาม
ประเทศแลในกรุงกัมพูชานทุกวันนี้

ในสยามประเทศนี้ พวกสัตย์บุรุษเคยใช้ตัวอักษรขอมชนิดนี้ตั้งแต่
ครั้งเมืองสุโขทัยยังเป็นราชธานี มีตัวอย่างในศิลาจารึกวัดข่ามะม่วง
ภาษามคอ เป็นคาถาซึ่งพระมหาสามีสังฆราช ไท้แห่งสรวเสวีญ
พระเกียรติยศของพรญาภาไทย (พระธรรมราชาที่ ๑) เวลาเสด็จ
ออกทรงผนวชเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๕ (ประชุมศิลาจารึก จารึกกรุงสุโขทัย
หลักที่ ๖) ตัวอักษรในจารึกหลักนี้ไม่แปลกกับตัวอักษรขอมซึ่งใช้ใน
สมัยขตยบันนี้ แต่มีข้อประหลาดอย่างหนึ่ง คือเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๕ ในข
เคียงกันนั่นเอง พรญาภาไทยองค์ที่กล่าวมานี้ได้โปรดให้จารึกความ
ภาษาเขมรอีกหลักหนึ่ง (ประชุมศิลาจารึกหลักที่ ๔) ตัวอักษรใน
ศิลาจารึกนั้นหาเป็นชนิดเคียงกันกับตัวอักษรขอมในศิลาจารึกภาษามคอ
ของพระมหาสามีสังฆราชไม่ ตัวอักษรในศิลาจารึกภาษาเขมรเหมือน
กับตัวอักษรจารึกกรุงกัมพูชา เมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ ยังไม่ได้เปลี่ยนรูป
สัณฐานเป็นอักษรขอมที่เขียนหนังสือธรรม เหตุที่ในแผ่นดินพรญาภาไทย
ธรรมราชา มีอักษรขอมใช้ทั้ง ๒ ชนิดนี้ อาจเป็นเช่นนั้น คือ ศิลาจารึก
ภาษาเขมร คนชาติเขมรเขียนตามแบบเก่าของเขา แต่ศิลาจารึก
ภาษามคือนั้นเป็นฝีมือคนไทยเขียน

ทั้งนี้เป็นแต่ความสันนิษฐาน ถ้าเป็นความจริง เหตุที่อักษรจารึก
ของขอมมาเปลี่ยนแปลงเป็นอักษรขอมสำหรับเขียนหนังสือธรรม อาจ
เป็นเพราะไทยเอามาใช้ก่อน แลภายหลังในสมัยที่พวกเขมรตกมา
อยู่ในอำนาจของไทย พวกเขมรก็ได้เอาตัวอย่างอักษรขอมซึ่งไทย
เปลี่ยนแปลงนั้นไปใช้บ้าง จึงได้เกิดมีอักษรขอมชนิดเดียวกันใน
ประเทศทั้ง ๒

อักษรขอมที่ใช้ในสมัยยุคขุขันธ์ เขียนได้หลายอย่างคือ :-

อักษรขอมบรรจง ใช้เขียนคัมภีร์พระไตรปิฎกโบราณ รูปสันฐาน
อักษรขอมชนิดนี้ ไม่แปลกกับตัวอักษรขอมซึ่งใช้ครั้งกรุงสุโขทัยยัง
เป็นราชธานี

อักษรขอมหวัดบรรจง ใช้เขียนหนังสือแปลร้อยโดยมาก รูป
สันฐานของอักษรชนิดนี้บางตัว ดูคล้าย ๆ ตัวอักษรจารึกของขอม
ครั้งโบราณ

อักษรขอมหวัด ใช้เขียนความบรรทกแลคำอธิบายต่าง ๆ ใน
คัมภีร์โบราณ หรือใช้เขียนตัวเกษียณโดยมาก

อักษรขอมย่อ ใช้เขียนหนังสือสวด อักษรขอมย่อนี้ ผิดกับอักษร
ขอมชนิดอื่น ๆ เป็นสำคัญก็คือหาไม่ได้ ต้องใช้เขียนด้วยปากกา

ประวัติอักษรไทยกลาง

เมื่อพวกไทยอพยพมาจากเมืองเดิมที่ตั้งที่ใดกล่าวไว้ ในตอน “กำเนิดตัวอักษรไทย” แล้ว ก็มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่เขตอาณาเขตของมอญ เป็นเวลาดำรงเมืองมอญรุ่งเรืองอยู่ในฝ่ายตะวันตก พวกไทยจึงได้รับอิทธิพลจากมอญหลายอย่าง มีความรู้ทางพระพุทธศาสนา และอักษรศาสตร์ เป็นต้น

แบบอักษรซึ่งข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าพวกไทยได้เอามาจากมอญเมื่ออพยพมาใหม่ ๆ นั้น แม้ไม่มีตัวอย่างตัวอักษรปรากฏอยู่ในบันทึกใดถึงกระนั้นเหตุที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ว่าพวกไทยได้ศึกษาอักษรศาสตร์จากมอญ แลเอาตัวอักษรมอญมาแปลงใช้เขียนภาษาไทยนั้น คือ ลักษณะอักษรอาหม ลือ ผู้ไทยเมืองสิบสองพินนา ที่ใช้กันทุกวันนี้ ล้วนเป็นลักษณะของอักษรมอญเก่าทั้งนั้น เห็นได้ว่าพวกไทยมิได้เอามาจากอักษรอื่น มีอักษรขอมเป็นต้น

เพราะเหตุที่สระแลพยัญชนะของอักษรที่ไทยเอาแบบมอญมาใช้ขึ้นเต็ม ผิดกับสระแลพยัญชนะของมอญอย่าง ๑ แลเพราะเหตุที่พวกไทยในสมัยนั้น ยังไม่สู้ชำนาญในการเขียนอักษรขึ้นนั้นนัก อีกอย่าง ๑ เพราะฉะนั้นการที่พวกไทยไปเอาตัวอย่างของอักษรมอญมาใช้เขียนภาษาของตนก็คงจะมีการยกพร่อง แม้ทุกวันนี้การเขียนแลการอ่านหนังสือไทยเห็นอ ซึ่งได้แบบมาจากอักษรที่พวกไทยใช้ขึ้นเต็ม

ก็ยังไม่เป็นการสทก ทังสระแลพยัญชนะยังขาดข้างข้างตัว เครื่อง
หมายสำหรับทำให้ออกเสียงสูงต่ำ คือ วรรณยุกต์ก็ไม่มี วิธีเรียงสระ
แลพยัญชนะ ก็ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

พวกไทยน้อยซึ่งลงมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางลำน้ำยม ชั้นแรกก็เห็น
จะใช้อักษรไทยได้แบบมาจากมอญเหมือนพวกไทยอื่น ๆ แต่ธรรมเนียม
มนุษย์ซึ่งอยู่ในไต้อานาจของชาติอื่นมักจะทำเอาขนบธรรมเนียมของชาตินั้นมา
ปะปนกับขนบธรรมเนียมของชาติตน แลมักจะทำเอาภาษาแลอักษรของ
ชาตินั้นมาใช้ด้วย

เมื่อราว พ.ศ. ๑๕๐๐ พวกขอมได้แผ่อาณาเขตมาถึงดินแดน
ของไทยซึ่งตั้งอยู่ทางริมน้ำยม แลได้ปกครองเมืองเซลียงและเมือง
สุโขทัย ในคราวนั้น พวกไทยคงจะได้ศึกษาอักษรขอมหว่าด อันเป็น
อักษรสำคัญที่ใช้ ในทางราชการบ้านเมือง จึงแปลงตัวอักษรเดิมของ
ไทยมาเป็นรูปคล้ายตัวอักษรขอมหว่าด เหมือนอย่างพวกไทยที่มาตั้ง
ภูมิลำเนาอยู่ในประเทศพม่า มีพวกเงี้ยวเป็นอาทิ ก็ได้อาตวอย่าง
อักษรพม่าบางตัวมาใช้เขียนภาษาของตน ซึ่งจะได้อธิบายใน “ประวัติ
อักษรไทยเหนือ”

ภายหลังตั้งแต่พระเจ้าศรีอินทราทิตย์ ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยเป็น
อิสสระเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ อานาจของขอมในสยามประเทศอ่อนลง
พระเจ้าแผ่นดินในราชวงศ์พระร่วงกรุงสุโขทัย มีพระราชประสงค์จะ
ให้ราษฎรพื้นเมืองเลิกประพฤติตามธรรมเนียมขอม แลคงจะได้ให้
เลิกใช้ภาษาเขมรในทางราชการแลกลับไปใช้ภาษาไทยอีกด้วย

ครั้นถึงรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงมหาราช หรือซึ่งเรียกในศิลา
จารึกว่าพ่อขุนรามคำแหง พระองค์ทรงพระราชดำริเห็นว่า อักษร
ซึ่งพวกไทยได้เขย้อย่างมาจากมอญ ไม่สะดวกแก่การเขียนภาษาไทย
ถ้าใช้ต่อ ๆ ไป กลัวจะเป็นการขัดข้องเนื่อง ๆ ทั้งการที่จะใช้อักษร
ขอมล้วนไม่เป็นการสมควร เพราะเมืองสุโขทัยก็ได้เป็นอิสระขึ้นแล้ว
พ่อขุนรามคำแหง จึง “หาใคร่ใจในใจ แลใส่ลายสือไทยนี้” ตามที่
พระองค์เล่าไว้ในศิลาจารึก ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่
สังเกตเห็นว่า การที่พ่อขุนรามคำแหง ใส่ลายสือไทยนั้นดูเหมือน
ได้เอาอักษรหวัคของขอมซึ่งพวกไทยเปลี่ยนแปลงแลใช้เขียนภาษาไทย
มาแก้ไขให้ดีขึ้นเท่านั้นเป็นสำคัญ คือ รูปสัณฐานตัวอักษรของพระองค์
คล้ายรูปสัณฐานของอักษรขอมซึ่งจะอธิบายต่อไปอย่าง ๓ อีกอย่าง ๓
วิธีใช้ตัวพยัญชนะแทนไม้ผัด คือ ใช้ตัวพยัญชนะ ๒ ตัวเรียงกัน ตัวหน้า
เป็นตัวสะกด ตัวหลังเป็นไม้ผัดนั้น นั่นก็เป็นวิธีของขอมเหมือนกัน
เช่น กนน อ่านว่า กั้น เป็นต้น

การแก้ไขอักษรหวัคของขอม พ่อขุนรามคำแหง ทรงกระทำไว้
เป็นผลสำเร็จ ดังจะอธิบายต่อไปนี้ คือ

ประการ ๓ รูปสัณฐานของอักษรขอม พระองค์ได้เปลี่ยนแปลง
ให้สะดวกยิ่งขึ้นแก่ผู้เขียน จะยกเป็นตัวอย่าง คือ เส้นผมบนตัวอักษร
(หนามเตย) ซึ่งเป็นเครื่องหมายไม่มีประโยชน์ในการอ่านหนังสือ
พ่อขุนรามคำแหงได้ยกเลิกเสียบ้าง เช่นตัวขอม ๘ เปลี่ยนเป็น ๑

ได้ทำให้ประจบกับตัวอักษรข้าง เช่นตัว ๘ เปลี่ยนเป็น ๖ หนึ่ง

ตัวขอมที่จำเป็นจะต้องขีด ๒ เส้นหรือ ๓ เส้น พื่อชนรามคำแหงได้

เปลี่ยนรูปให้เขียนได้ด้วยเส้นเดียว เช่นตัวขอม ๙ เปลี่ยนเป็น ๘

ตัวขอม ๘ เปลี่ยนเป็น ๖ ตัวขอม ๘๘ เปลี่ยนเป็น ๖

ตัวขอม ๘๖ เปลี่ยนเป็น ๘ ทั้งนี้เป็นต้น การเปลี่ยนรูป

อักษรขอมทั้งที่กล่าวมานี้ เป็นแก้ตัวอักษรไทยให้เขียนได้สะดวกง่าย

แลเร็วยิ่งกว่าตัวอักษรขอมเท่านั้น

ประการ ๒ วิธีเขียนอักษรขอม เวลาที่พยัญชนะ ๒ ตัวมาเรียงกัน

ต้องเขียน ๒ ตัวนั้น เป็นสังโยคคือซ้อนกัน เช่น ๘๖, ๘๘

เป็นต้น เป็นวิธีมาแต่อินเดีย พื่อชนรามคำแหงทรงเห็นว่า การเขียน

เช่นนั้นเป็นการยาก เพราะตัวพยัญชนะที่ตามนั้นต้องแปลงรูปเป็นตัวย่อ

(ภาษาเขมรเรียกว่า เซ็ง) แลอย่างตัวมูรูปย่อผิดกับรูปตัวปรกติมาก

เช่น ๘+ (๘) หรือ ๘+ (๘) เป็นต้น เป็นการลำบากแก่นักเรียน

พระองค์จึงได้เปลี่ยนวิธีเขียนพยัญชนะของขอมนั้นเสีย แลเมื่อเวลา

พยัญชนะ ๒ ตัว สังโยคกัน พระองค์ทรงแก้ไขเขียนเรียงกันเป็น

ลำดับไป เช่น ปลา, ณฑล ฯลฯ หนึ่ง สระ อี อี ซึ่งขอมใช้ชนตัว

พยัญชนะแลสระอู อู ได้ตัวพยัญชนะนั้น พื่อชนรามคำแหงได้เลิกใช้

ตามแบบขอม แลเขียนเรียงไปข้างซ้ายตัวพยัญชนะเหมือนสระ แลไม่

มละาย ใ

การเรียงตัวสระแลพยัญชนะทั้งกล่าวมานี้ เป็นการคัดอักษรไทยให้สทวอกชนเหมือนกัน วิธีเรียงตัวอักษรของพ่อขุนรามคำแหง คล้าย ๆ วิธีเรียงตัวอักษรของฝรั่ง ผิดแต่ที่ของฝรั่งใช้เรียงสระไว้ข้างขวา พยัญชนะ แต่ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง สระบางตัวอยู่ข้างขวา เช่น สระ ๑ ข้างตัวอยู่ข้างซ้าย เช่น สระ อ เอ เป็นต้น

ประการ ๓ ภาษาเขมร ภาษามอญ ทั้ง ๒ ภาษานี้พูดไม่มีเสียงสูง เสียงต่ำ ไม่ต้องใช้เครื่องหมายวรรคตต่าง ๆ ที่แรกพวกไทยเอาตัวอักษรมอญมาใช้เขียนภาษาไทย แลไทยเมืองสุโขทัยเอาตัวอักษรขอมหวิคมาปนกับตัวอักษรที่ใช้มาแต่เดิม นั้น ก็ยังไม่ได้คิดหาวิธีใช้เครื่องหมายสำหรับทำให้ผู้อ่านเห็นว่า คำต่าง ๆ ที่มีจำนวนสระแลพยัญชนะเท่ากัน อ่านเป็นเสียงสูงต่ำกว่ากันอย่างไร เช่น เขา, เข่า, เข้า, เสือ, เสือ, เสือ. เป็นต้น แม้ทุกวันนี้อักษรไทยเห็นอีกก็ยังไม่มีการหมายหรือวรรคต เช่น ไม้เอก ไม้โท เป็นต้น อย่างของอักษรไทยกลาง เครื่องหมายวรรคตของอักษรไทยกลางนี้ พ่อขุนรามคำแหง เห็นจะเป็นผู้แรกที่คิดค้น เพื่อให้ออกเสียงได้ชัดเจนเท่ากับการพูดของคนไทย ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีใช้เครื่องหมายวรรคตอยู่ ๒ อย่าง คือไม้เอกกษัยกษาย

การเปลี่ยนแปลงแก้ไขของพ่อขุนรามคำแหงที่กล่าวมานี้ พวกไทยซึ่งตั้งอยู่ทางริมลำน้ำยมกับแม่น้ำเจ้าพระยาได้ยอมรับเห็นว่าดีแลเอาไปใช้ทั้งหมด เว้นแต่วิธีเรียงสระอย่างเดิวนั้น คือในแผ่นดิน

พจนานุกรมไทยธรรมราชา บรรณาคีลาจารึกภาษาไทย กลัษไช้สระ อี อี
 ยนทวิพยัญชนะ สระ อู อู ได้ทวิพยัญชนะ ตามแบบโบราณ นอกนั้น
 ลักษณะตัวอักษรกค วิชาเรียงทวิพยัญชนะกับวิธีใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์
 กค ไก่คงตามแบบที่พ่อขุนรามคำแหงทรงพระราชดำริห์จดขนทน

แม้ว่าพ่อขุนรามคำแหงจะไม่ได้เป็นผู้ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้น
 โดยอัตโนมัติ ถึงกระนั้นการที่พระองค์ได้ทรงแก้ไขตัวอักษรของ
 ชาวเมืองสุโขทัยให้เรียงเป็นแนวเดียวกันไค่นั้น เป็นการสำคัญยิ่ง แล
 ควรที่ชาวสยามในบัดนี้ควรจะรู้สึกพระคุณแลมีความเคารพนับถือที่พระองค์
 ได้ทรงจักแบบอักษรไทยให้สะดวกขนชอนให้มาก อนึ่ง ในสยามประเทศ
 ทุกวันนี้ การศึกษแบบเครื่องพิมพ์คัดแลการพิมพ์หนังสือ ได้เจริญรุ่งเรือง
 เป็นประโยชน์ยิ่งในวิชาความรู้แลทางราชการ นี้ว่าเพราะพ่อขุนราม
 คำแหงได้ทรงพระราชดำริห์เปลี่ยนรูปอักษรขอม แลเรียงพยัญชนะเป็น
 แนวเดียวกันได้สะดวกไว้ ส่วนบรรดาประเทศที่ยังใช้วิธีชนทวิพยัญชนะ
 เช่นประเทศเขมรแลประเทศลาว การพิมพ์หนังสือของประเทศเหล่านั้น
 เป็นการยาก ไม่สู้จำเวิญ แลยังไม่มีผู้ใดในชาตินั้น ๆ ได้คิดจะออก
 แบบเครื่องพิมพ์คัดสำหรับตัวอักษรของตน ๆ เลย

ตัวอักษรไทยที่เกิดขึ้นในเมืองสุโขทัยได้แพร่หลายไปในประเทศที่
 ใกล้เคียงติดต่อกัน คือในแคว้นล้านช้างแคว้นล้านนาไทย แลที่สุดในสยาม
 ประเทศฝ่ายข้างใต้ คือกรุงศรีอยุธยา แต่ในสมัยเมื่อกรุงสุโขทัยยังเป็น
 ราชธานีของสยามประเทศ แต่ภายหลังมาในแคว้นล้านช้าง ตัวอักษรไทย

สุโขทัย ได้เปลี่ยนเป็นตัวอักษรลาว ซึ่งใช้อยู่ในเมืองเวียงจันทน์
เมืองหลวงพระบาง คือประเทศลาวชั้นอินโดจีนฝรั่งเศสในทุกวันนี้

ในแดนลานนาไทย ศิลปจารึกเก่าที่สุดที่ปรากฏใช้ตัวอักษรไทย
สุโขทัย คือศิลปจารึกของพระมหาสุมนเถร ทวีศพระชนเมืองลำพูน

พระมหาสุมนเถรของคันทัน ได้ไปจากเมืองสุโขทัยแลอย่างที่จะเป็นผู้นำ

แบบอักษรไทยสุโขทัยไปใช้ ในลานนาไทย ตั้งแต่ครั้งนั้นมา ชาวเมือง

เชียงใหม่ เมืองลำพูน แลเมืองอื่น ๆ ในลานนาไทย ได้ใช้อักษรไทย

สุโขทัยเป็นลำตัวยมา แต่ภายหลังเมื่อราว พ.ศ. ๒๐๕๐ ชาวลานนาไทย

ได้เลิกใช้ตัวอักษรไทยสุโขทัยแลกลับไปใช้ตัวอักษรของพวกกลอ คือไทย

เมืองสิบสองพินนา จะเป็นเพราะเหตุไรไม่ทราบแน่ ยางที่จะเป็นเพราะ

เหตุตัวอักษรลอมรูปกลมคล้ายตัวอักษรพม่า ซึ่งคราวนั้นมีอำนาจชนใน

แดนลานนาไทยก็เป็นได้ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๖ พม่าตีเมืองเชียงใหม่ได้

แต่ภายหลังเมื่อใน พ.ศ. ๒๓๓๖ กลยเสียเมืองเชียงใหม่แก่กองทัพไทย

แลเมืองเชียงใหม่ได้ร้างต่อมา ครั้นถึง พ.ศ. ๒๓๓๘ ในรัชกาลที่ ๓

พระยาภาววิไล ได้ไปตั้งเมืองเชียงใหม่คืนเป็นนครตามเดิม แลได้กลับไป

ใช้อักษรไทยสุโขทัย เพื่อจะแจ้งว่าแดนลานนาไทยกลับเป็นเมืองไทยแท้

มีตัวอย่างอักษรไทยในศิลปจารึกวัดพระสิงห์หลวงเมืองเชียงใหม่ วัด

ลำปางหลวง แลในจารึกแห่งอื่น ๆ อีก แต่การเปลี่ยนแปลงแก้ไข

ของพระยาภาววิไล ไม่ได้ดำเนินต่อไปนานเท่าไรนัก ภายหลังจารึก

แลหนังสือต่าง ๆ ที่เขียนในเมืองเชียงใหม่จนทุกวันนี้ เป็นหนังสือไทย

เหนือทงนน

ในสยามประเทศฝ่ายใต้ ตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองตั้งอาณาจักรเป็น
อิสระกับสร้างพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๓ ชาวสยาม
เขาแยกอักษรไทยสุโขทัยมาใช้คือ ๆ มา จนเกิดมีแยกอักษรไทยซึ่ง
ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ จารึกหนังสือใด ๆ ที่เป็นตัวอักษรไทยครั้งกรุงเก่า
ยังเป็นราชธานี เหลือน้อยเต็มที ก่อนแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรม เกือบ
จะหาไม่ได้ทีเดียว

ลักษณะตัวอักษรไทยครั้งแผ่นดินพระนารายณ์มหาราช ไม่แปลก
กับอักษรไทยยุคขยขนนก แลตัวอักษรไทยครั้งกรุงเก่าก็แปลกกับตัว
อักษรไทยสุโขทัยเพียง ๒-๓ ตัวเท่านั้น เช่นตัว ฅ เปลี่ยนเป็น ก
ตัว ๕ เปลี่ยนเป็น ๗ ตัว ๓ เปลี่ยนเป็น ท แลที่สุดตัว ๖
เปลี่ยนเป็น ม นอกนั้นตัวอักษรไทยครั้งกรุงเก่า แลกรุงรัตนโกสินทร์
เหมือนตัวอักษรไทยของพ่อขุนรามคำแหงทั้งนั้น

ตัวอักษรไทย เสมียนอาลักษณ์เป็นผู้ชำนาญในการเขียนหนังสือ
เขียนได้หลายอย่าง นอกจากตัวธรรมดาที่เป็นเค้าของตัวพิมพ์ แลตัว
อักษรหวัดซึ่งใช้เขียนสำเนาแลความบรรทุกต่าง ๆ ยังมีอีกชนิดหนึ่ง
ที่เป็นสำคัญ คือ “อักษรไทย ย่อ” อักษรไทย ย่อ นี้ มีตัวอย่างตั้งแต่
แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แลครั้งนั้นดูเหมือนจะใช้ ในทาง
ราชการ มีหลักฐาน คือหนังสือสัญญาระหว่างสยามประเทศกับประเทศ
ฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑

ส่วนประวัติตัวอักษรไทยที่โรงพิมพ์ต่าง ๆ ใช้ ในยุคยุคนั้นนั้น มี
 ดังนี้ ในเมื่อรัชกาลที่ ๓ นายร้อยเอกเซมส์โลคนอังกฤษ ซึ่งรัฐบาล
 อินทียให้มารับราชการอยู่ที่เกาะหมาก ได้ลองเขียนหนังสือไทย แล้ว
 ให้เขียนอย่างทำตัวอักษรไทยขึ้นที่เมือง บังกล่า เป็นครั้งแรก เมื่อ
 พ.ศ. ๒๓๗๓ ได้พิมพ์สมุด ไวยากรณ์ สำหรับฝรั่งเรียนภาษาไทย
 ขึ้นก่อน (หนังสือเล่มนี้ยังมีอยู่ในหอพระสมุด ฯ) ต่อมาพวกมิชชัน
 นารีอเมริกันเข้ามาตั้งสอนศาสนาทุกจังหวัดในกรุงเทพฯ ฯ จะใคร่แจก
 หนังสือสอนศาสนาเป็นภาษาไทย จึงไปขอซื้อตัวพิมพ์ที่นายร้อยเอก
 เซมส์โล ให้อย่างสร้างไว้ นั้น มาพิมพ์หนังสือสอนศาสนาที่เมืองสิงคโปร์
 ส่งเข้ามาแจกที่กรุงเทพฯ ฯ ต่อมาพวกมิชชันนารีเอาเครื่องพิมพ์เข้ามา
 ตั้งในกรุงเทพฯ ฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ แต่ตัวพิมพ์อักษรไทยที่ใช้ ในชั้นนั้น
 เป็นแต่แก่ใจเขียนอย่างตัวพิมพ์ของนายร้อยเอก เซมส์โล บ้างเล็กน้อย
 ยังไม่งาม จนหมอ บรัดเล ตั้งโรงพิมพ์ขึ้น จึงได้คิดทำตัวอักษรไทย
 เป็นรูปอย่างที่ใช้กันในปัจจุบัน ฯ สำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ ตัวพิมพ์ของ
 หมอ บรัดเล เป็นคนเขียนอย่างที่ใช้กันต่อมา แต่ชั้นแรกยังต้องสั่งไป
 ทำตัวพิมพ์ที่เมืองนอก จนถึง พ.ศ. ๒๓๘๕ จึงหล่อตัวพิมพ์อักษรไทยได้
 ในประเทศนี้ แต่การพิมพ์หนังสืออักษรไทยเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๓ เป็นแต่
 พวกมิชชันนารีใช้พิมพ์หนังสือสอนศาสนาเป็นพน ปรากฏว่าใช้ราชการ
 ครั้งเดียวเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

โปรดฯ ให้จ้างโรงพิมพ์มอริสเคิล พิมพ์หมายเหตุห้ามสูบบุหรี่เป็น
ใบปลิว ๗๐๐๐ ฉบบ ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ยังทรงผนวชอยู่ที่วัดบวรนิเวศ ทรงเห็นประโยชน์ของการพิมพ์หนังสือ
มาแต่แรก จึงโปรดฯ ให้ตั้งเครื่องพิมพ์มาตั้งขึ้นที่วัดบวรนิเวศเป็นโรง
พิมพ์แรกของไทย ทรงพิมพ์หนังสือในทางข้างพระพุทธศาสนาผู้พวก
มิชชันนารีบ้าง มาจนถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯ ให้ตั้งโรงพิมพ์หลวง แลใช้อักษรพิมพ์ในราชการ
สืบมา

มิสเตอร์ เอทวิน เอส. แมคฟาร์แลนด์^(๑) เลขานุการพิเศษของ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงราชานุภาพ ครั้นเสด็จดำรงตำแหน่ง
เสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการ ได้แสดงความคิดจะทำเครื่องพิมพ์ดีดภาษา
ไทยขึ้น เมื่อได้รับความเห็นชอบที่จะให้มีพิมพ์ดีดเป็นภาษาไทยขึ้นจาก
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงราชานุภาพแล้ว มิสเตอร์แมค
ฟาร์แลนด์ ซึ่งถึงแม้ว่ามีใจเป็นข้างกลกักร้าง แต่เป็นผู้มีความรู้
ทางหนังสือดีคนหนึ่ง ได้จัดการทำเครื่องพิมพ์ดีดขึ้นจนสำเร็จ เขาได้
เลือกเครื่องพิมพ์ดีดชนิดสมิทพรูเมียร์ว่า เป็นแบบที่ดัดสุกแลได้ใช้เวลา
หลายเดือนในระหว่างลาหยุดคราวหนึ่ง ไปอยู่ในประเทศอเมริกา เพื่อจะ
จัดการทำเครื่องพิมพ์ดีด ผลที่สุดมิสเตอร์แมคฟาร์แลนด์ได้ร่วมการ

๑. เค็ชานี้เป็นพระอาจารย์ชยาภม

กษัตริย์สยามคือพระเมย์รทำเครื่องพิมพ์คัลสมีอพรเมย์รภาษาไทย เบอร์ ๒
ซึ่งเป็นแบบเหมาะที่สุดจนเป็นผลสำเร็จ

เขาได้นำเครื่องพิมพ์นี้มาด้วยในเวลาที่ถูกขับมาประเทศสยาม แล
ได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้าไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เขาได้อธิบายถึงประโยชน์ของเครื่องพิมพ์แลการคิดพิมพ์
ถวายโดยพิสดาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงพระปรีชา ก็
ทรงโปรด โดยทรงเห็นว่าเครื่องพิมพ์อาจเป็นประโยชน์แก่ประเทศของ
พระองค์มาก พระองค์ได้ทรงทดลองพิมพ์ลายพระราชหัตถ์ฉบบหนึ่ง
ด้วยเครื่องพิมพ์ใหม่นี้ด้วยพระองค์เอง โดยทรงเอาพระหฤทัยใส่ที่สุด
แล้ว ทรงชอบพระหฤทัยมีสเตอร์แมคฟาร์แลนคัทได้ คัดการอนัน ให้แก่
ประเทศสยาม แลทรงเสียดว่าเครื่องพิมพ์นี้ จะเป็นผลดีแก่ประเทศ
สยามในกาลภายหน้ามาก ลายพระราชหัตถ์ฉบบนี้ พระองค์ได้ทรง
เซ็นพระบรมนามาภิไธย จุฬาลงกรณ์ แลเพื่อเป็นเครื่องหมายว่าพระองค์
ทรงโปรดมากยิ่งขึ้นไป พระองค์ได้พระราชทานนาฬิกาทองคำ มีพระ
บรมนามาภิไธยไขว้ แก่มีสเตอร์แมคฟาร์แลนคัท ๓ เรือน แลตรัส
สั่งให้ทำเครื่องพิมพ์ มีเครื่องหมาย พระบรมนามาภิไธยย่อ ของพระองค์อีก
๕๐ เครื่อง เครื่องนี้ ได้ทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ ภายหลังเครื่องพิมพ์
เครื่องแรกได้ประดิษฐ์ขึ้นในประเทศอเมริกาเพียง ๒๓ ปีเท่านั้น

ประวัติอักษรไทยเหนือ

ตัวอักษรไทยเหนือเป็นตัวกลม ๆ ถ้าสังเกตแต่เส้น ๆ ไม่ได้
 พิจารณา ดูเหมือนจะทำให้เห็นไปว่า ได้เกิดขึ้นจากอักษรพม่าทั้งนั้น
 แต่ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ แม้ว่าอักษรเงี้ยวจะได้มีตัวอักษรพม่าปนอยู่
 เป็นจำนวนมากก็จริง ลักษณะอักษรไทยเหนืออื่น ๆ เช่น อักษรลือ
 อักษรลาวลานนาไทย (ลาวญวน) ไม่เหมือนอักษรพม่าที่เกี่ยว เป็นแต่
 มีรูปสัณฐานกลมเท่านั้น

ไทยเหนือเป็นไทยพวกหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ข้างทิศเหนือของสยามประเทศ
 มี ๒ พวกด้วยกัน พวกหนึ่ง คือพวกไทยใหญ่ ตั้งอยู่ทางริมลำน้ำ
 สลวินในดินแดนพม่า อีกพวกหนึ่ง คือพวกไทยน้อย ตั้งอยู่ในเมือง
 สิบสองปันนา แลเมืองลานนาไทย

ภาษาแลอักษรวิธีของไทยน้อยนี้ผิดกับภาษาแลอักษรวิธีของชาว
 สยามแลชาวเมืองลานช้าง ซึ่งเป็นพวกไทยน้อยด้วยกัน เพราะเหตุ
 สำคัญ คือชาวสยามกับลาวลานช้างได้เคยอยู่ในอำนาจของขอม เคยใช้
 ภาษาเขมรแลอักษรขอมในทางราชการทั้งที่ใดกล่าวแลวงนกระทั่งในภาษา
 ของชาวสยามแลภาษาลาวลานช้าง มีคำเขมรอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้ง
 อักษรไทยสุโขทัย ซึ่งเป็นเค้าของอักษรไทยสยามอักษรลาวลานช้าง
 ก็เกิดขึ้นจากอักษรขอมพวกโบราณทั้งที่ใดอธิบายแล้ว

พวกไทยน้อยที่อยู่ในดินแดนเหนือห่างไกลจากกรุงกัมพูชา ไม่ได้
 ถูกอิทธิอำนาจของขอมครอบงำ ภาษาของเขา ไม่มีคำเขมรสักคำเดียว
 แลตัวอักษรที่ใช้ ก็เป็นเชืออักษรไทยเดิม ที่ข้าพเจ้าได้สันนิษฐานมา
 แล้วว่า ชนชาติไทยได้แบ้อักษรมาจากมอญโบราณ อักษรมอญโบราณ
 นั้นเป็นต้นเค้าของอักษรมอญ อักษรพม่า ขัตยูนัน แลตั้งแต่ครั้ง
 โบราณมักเขียนเป็นตัวกลม ๆ เพราะฉะนั้น อักษรไทยเหนือ ทั้งไทยใหญ่
 แลไทยน้อย จึงยังมีรูปสัณฐานกลม แต่ไม่ใช่เพราะเกิดขึ้นจาก
 อักษรพม่า

พวกไทยเหนือ มีหลายพวกด้วยกัน เรียกชื่อต่าง ๆ กัน
 บางพวกอยู่ในอาณาเขตของจีน บางพวกอยู่ในดินแดนพม่า บางพวกอยู่
 ในดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส บางพวกอยู่ในมณฑลพายัพแลมณฑล
 มหาราษฎร์ของสยามประเทศ ภาษาแลอักษรของพวกไทยต่าง ๆ นั้น
 ผิดกันข้างเล็กน้อย ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่พวกที่สำคัญ ๆ

ในพวกไทยใหญ่มีชาติหนึ่งที่เรียกชื่อว่า อาหม ได้ลงมาถึง
 ดินแดนอัสสัมในประเทศอินเดีย เมื่อราว พ.ศ. ๑๗๐๐ เคียงวันชาติอาหม
 นั้นสูญหายไปเสียแล้ว แต่หนังสือเก่าของพวกเขายังมีอยู่บางเรื่อง
 ที่จริงเป็นหนังสือคึกใหม่โดยยาก คือหนังสือที่เขียนเมื่อภาษาอาหม
 สูญเสียแล้ว ถึงกระนั้นก็ อักษรที่ใช้ในหนังสืออาหมค่อ ๆ มา ยังมี
 ตัวเก่าบางตัว จะยกตัวอย่าง เช่นตัว ถ, ท, น, ผ, ม, ของอาหม
 ยิ่งคล้ายตัวอักษรมอญเก่า ที่เป็นต้นเค้าของอักษรไทยเดิม ข้าพเจ้า

เข้าใจว่า ทวิอักษรอาหัมครั้งโบราณ คือครั้งชาติอาหัมยังมีอยู่แลยังพูด
 ภาษาของตนอยู่ คงจะเป็นทวิอักษรคล้าย ๆ ทวิอักษรไทยเดิม แต่
 ภายหลังเมื่อชาติอาหัมได้ปนกับชาติอิสลาม แลภาษาหายสูญไป ผู้เขียน
 หนังสืออาหัมต่อ ๆ มา ได้เขียนเลวเข้าทุกที จนกระทั่งทวิอักษรเปลี่ยน
 รูปสัณฐานผิดไปจากเดิมมาก แต่บางตัวยังคงตามรูปเดิม ดังกล่าวแล้ว

ในดินแดนพม่าทุกวันนี้ ยังมีพวกไทยใหญ่พวกหนึ่ง คือพวก
 เงียว ทวิอักษรของเงียวเกือบเป็นทวิอักษรของพม่าล้วน ผิดอยู่

เพราะตัว ก, จ, ฉ, ท, เท่านั้น สักวันยังคงมีรูปคล้ายอักษรอาหัม

ข้าพเจ้าจึงสันนิษฐานว่าเดิมอักษรเงียว คงเป็นอักษรที่เกิดขึ้นจากอักษร
 ไทยเดิม เหมือนอักษรไทยเหนืออื่น ๆ แต่ครั้นพวกเงียวมาตกอยู่

ในอำนาจของพม่า ก็ย่อมจะต้องใช้ทวิอักษรพม่าดังไทยเมืองสุโขทัย

ใช้ทวิอักษรขอม ครั้นเมืองสุโขทัยเป็นประเทศราชของกรุงกัมพูชา

ทวิอักษรเงียวจึงได้เปลี่ยนรูปเป็นอักษรพม่าเกือบทุกตัว เรื่องนี้ไม่ใช่เป็น

แต่ความสันนิษฐานของข้าพเจ้าเท่านั้น ยังมีพวกเงียวพูดต่อ ๆ กันมาว่า

เมื่อกว่า ๓๐๐ ปีมาแล้ว มีพระสงฆ์รูปหนึ่งไปศึกษาภาษามคธในประเทศ

พม่าฝ่ายใต้ ครั้นกลับมากก็ได้แบะอักษรวิธของพม่ามาด้วย อักษรเงียว

จึงเกิดมีรูปเหมือนอักษรพม่าเว้นไว้แต่อักษร & ตัวเท่านั้น ซึ่งยังคงอยู่

ตามรูปเดิม

อักษรวิธของไทยใหญ่ที่กล่าวมานี้ ผิดกับอักษรวิธของไทยน้อย

เป็นข้อสำคัญอยู่อย่างหนึ่ง คือ วิธเขียนตัวสกค ไทยใหญ่เขียนตัว

พยัญชนะที่สกด เหมือนอย่างไทยสยาม แต่ชนตัวนั้น เขาใช้เครื่องหมาย ซึ่งเวียยากวรรณะสังกฤตเรียกว่า “วิรามะ” แขนั้นเป็นแขนมาแต่อินเดียที่ใช้ ในจารึกของขอมก็ยังมีมอญโบราณ ส่วนไทยน้อยมักเขียนตัวสกดไว้ที่พยัญชนะที่หน้า เช่นในหนังสือภาษาไทยซึ่งเขียนด้วยตัวอักษรขอมทุกวันนี้ วิธีเขียนเช่นนั้นไม่ใช่วิธีของขอมแท้ เห็นจะเป็นความคิดของไทยน้อยนั่นเอง ตั้งแต่เขาอยู่รวมกันเป็นพวกเดียวกันแลยังใช้อักษรไทยเดิม เมื่อไทยน้อยพวกที่อยู่ทางริมลำน้ำยมมาตกอยู่ในอำนาจของขอม แลอักษรไทยเดิมมาแปลงรูปคล้ายตัวอักษรขอม เขาคงจะได้ ใช้ตัวสกดไว้ที่พยัญชนะที่หน้า วิธีนี้ยังคงอยู่จนทุกวันนี้สำหรับใช้ในเวลาที่เอาอักษรขอมมาเขียนหนังสือไทย แต่ถ้าเขียนหนังสือไทยด้วยตัวอักษรไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากตัวอักษรของพ่อขุนรามคำแหง ชาวสยามใช้ตัวสกดผิดกับพวก ไทยน้อยอื่น ๆ คือเขียนตัวสกดข้างขวาที่พยัญชนะที่หน้าตามแบบซึ่ง พ่อขุนรามคำแหงได้คิดขึ้นให้เรียง พยัญชนะเป็นแนวเดียวกัน

อักษรวิธีของพวกไทยน้อย ซึ่งอยู่ในดินแดนสิบสองพันนา (ลือ) กติในลานนาไทย (ลาวญวน) กติ ยังผิดกับอักษรวิธีของไทยใหญ่ซึ่งอยู่ในดินแดนพม่า (เงี้ยว) เป็นลำดับอีกข้อหนึ่ง คือลักษณะของตัวอักษร แม้ว่าตัวอักษรไทยน้อยเป็นพวกกลม ๆ ก็จริง แต่รูปสัณฐานไม่เหมือนตัวอักษรเงี้ยวสักตัวหนึ่งแลบางตัวเช่น ฉ, ง, จ, ช, ฐ, น, ผ, ย, ยิง

มีรูปสัญลักษณ์เก่าคล้ายตัวอักษรมอญจารึก บางตัวมีรูปสัญลักษณ์คล้ายตัว
 อักษรอาหรับ ถ้านักปราชญ์มีความประสงค์จะสมมติว่าตัวอักษรไทยเดิม
 เป็นอย่างไร ควรจะถือเอาอักษรอาหรับ กับอักษรไทยน้อยนี้เป็นหลัก
 อักษรไทยน้อยที่กล่าวมาแล้วนี้ พวกที่อยู่ในสิบสองปันนา กับพวก
 ญวนในมณฑลพายัพแลมณฑลมหาสารคาม ใช้เขียนทั้งภาษาของเขาแล
 ภาษามคธ แต่ในแคนตานซ้าง พวกลาวใช้เขียนจำเพาะภาษามคธ
 (เรียกชื่อว่าหนังสือธรรม) ส่วนภาษาลาวนั้น เขาใช้ตัวอักษรซึ่งแปลง
 มาจากอักษรไทยสุโขทัยเขียน ดังที่กล่าวไว้ในตอน “ประวัติอักษร
 ไทยกลาง” นั้นแล้ว

ประวัติอักษรไทยดั้งเดิม

นอกจากพวกไทยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น ๆ ยังมีชนชาติไทยอีกพวกหนึ่ง ซึ่งยังมีสำเนาอยู่ในแดนตั้งถิ่นฐานในดินแดนประเทศจีน ฝ่ายใต้คือในมณฑลยูนหนำ มณฑลกุยจิ๋ว มณฑลกว๋างตุ้ง แลมณฑลกว๋างไสพวกที่กล่าวมานี้ ยังพูดภาษาไทย แลถือตัวว่าเป็นไทยทั้งนั้น แต่บางพวกเช่นพวกที่อยู่ในประเทศจีนไม่รู้จักอักษรศาสตร์ เป็นแต่พูดภาษาของตนได้เท่านั้น แลเมื่อต้องการเขียนหนังสือไปมา ต้องใช้ภาษาจีนหรือภาษาญวน บางพวก เช่นพวกไทยคำ หรือไทยชาวเมืองไล เขียนภาษาของตนได้เป็นตัวอักษรไทย ก็จะอธิบายต่อไปนี้

ตัวอักษรไทยดั้งเดิมแปลกกับตัวอักษรไทยอื่น ๆ เพราะเหตุชนชาติไทยในแดนตั้งถิ่นฐานอยู่กระจัดกระจายเป็นพวก ๆ ปรกกับชาติอื่น มีญวน ม่าน แม้ว เป็นต้น แลอยู่ห่างไกลจากไทยพวกที่วิไลยซ์ ตัวอักษรของเขาจึงแตกต่างกันไม่เป็นแบบเดียวกัน อีกประการหนึ่ง พวกไทยดั้งเดิมใช้ปากกันเงินเขียนหนังสือ ตัวอักษรจึงได้เสื่อมเลวลงไปทุกที

ถ้าสังเกตลักษณะตัวอักษรไทยดั้งเดิม ดูเหมือนเขาแปลงมาจากอักษรลาวล้านช้าง ตั้งแต่ครั้งตัวอักษรลาวล้านช้างยังคล้ายกับตัวอักษรไทยสุโขทัย แต่รูปสัณฐานเพี้ยนแลเลวลงมากเต็มที

แบบเขียนอักษรวิธีของไทยตั้งเกียกก็ไม่ใช้ ก, ข, เช่นแบบอินเคีย
ซึ่งไทยพวกอื่น ๆ ยังใช้อยู่ทุกวันนี้ บางพวกอ่าน ย, ปร, พ, ห, น, ๑ ล ๑
บางพวกอ่าน ข, ก, ซ, ซ, ค, ๑ ล ๑ บางพวกอ่าน ย, ค, น, ม, ๑, ๑, ๑ ล ๑
ตามบุญตามกรรม ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

แต่ยังมีข้อปลาทิ้งกว่านี้อีกข้อหนึ่ง คือผู้ไทยเมืองกุยเงาใน
มณฑลแห่งนี้ ประเทศญวน เขาอักษรไทยมาเขียนเป็นแถวตรงตั้ง
ทั้งเรียงแถวจากข้างขวาไปหาซ้ายอย่างแบบหนังสือจีนด้วย

อักษรสมัย (คือกำเนิดตัวอักษร)

อักษรพินอิน

อักษรพม่า

(อักษรฝรั่งต่าง ๆ)

อักษรอินเดียฝ่ายใต้

(อักษรอินเดียฝ่ายเหนือ)

อักษรขอมโบราณ

อักษรมอญโบราณ

อักษรขอมจารึก

อักษรขอมหัตถ์

อักษรไทยเดิม

อักษรพม่า

อักษรไทยสุโขทัย

อักษรอาหม

อักษรขอมต่างๆ

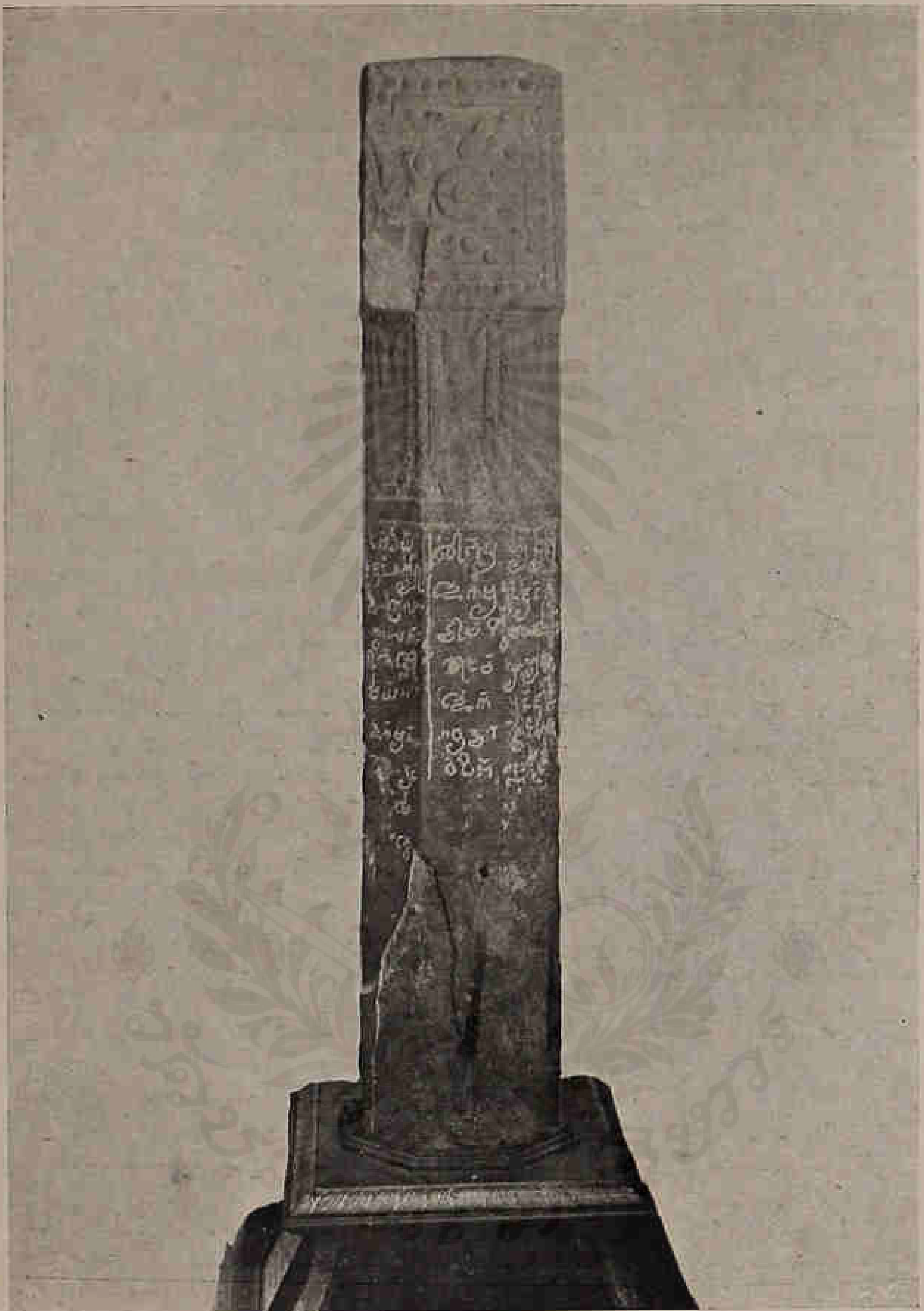
อักษรสยาม

อักษรลาวล้านช้าง

อักษรไทยตั้งแต่

อักษรล้านช้างล้านนาไทย

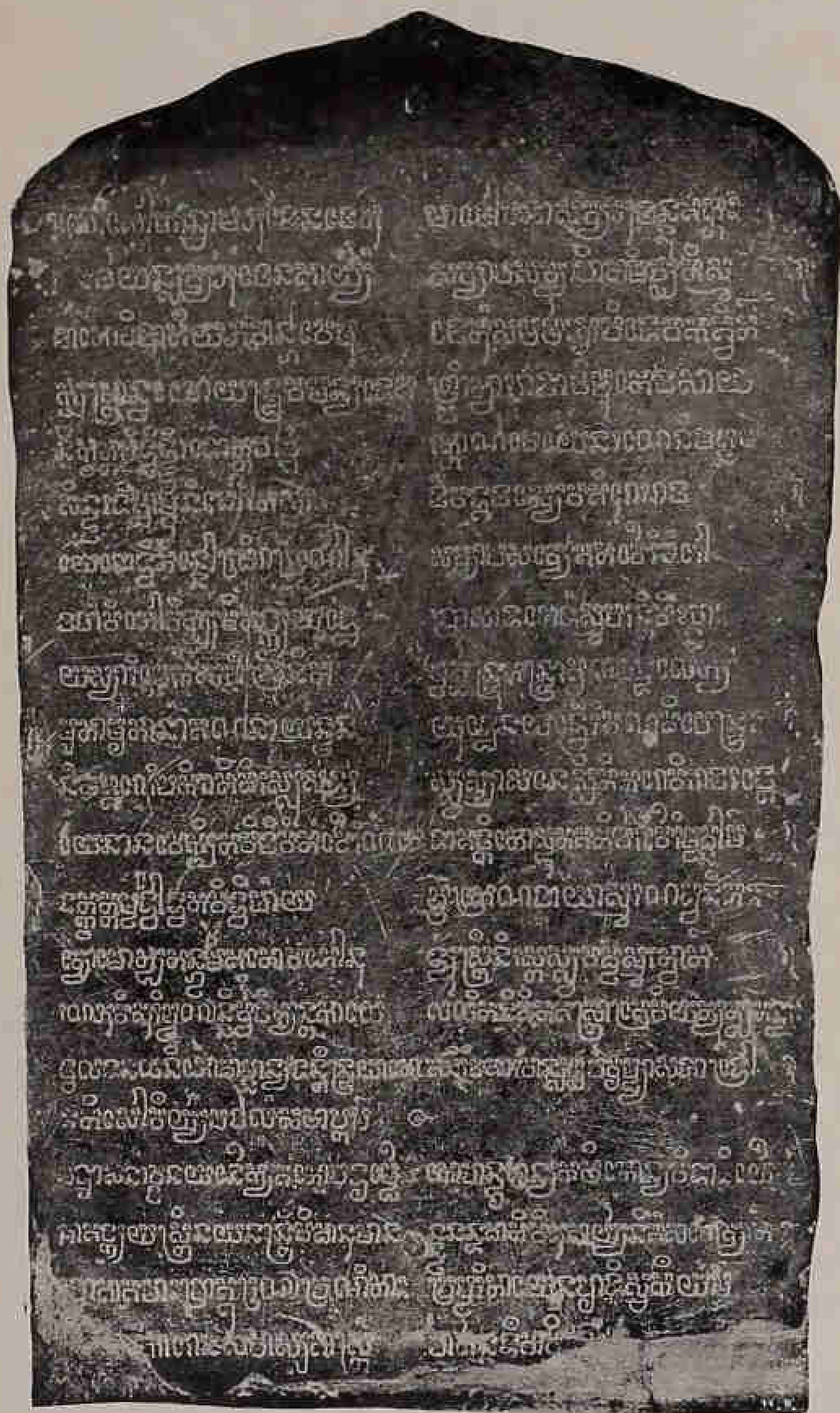
อักษรเงี้ยว

อักษรมอญจารึก

ศิลาจารึกภาษามอญได้มาจากศาลสูง เมืองลพบุรี
เดิวน้อยอยู่ในหอพระสมุดสำหรับพระนคร ราว พ.ศ. ๒๐๕๐

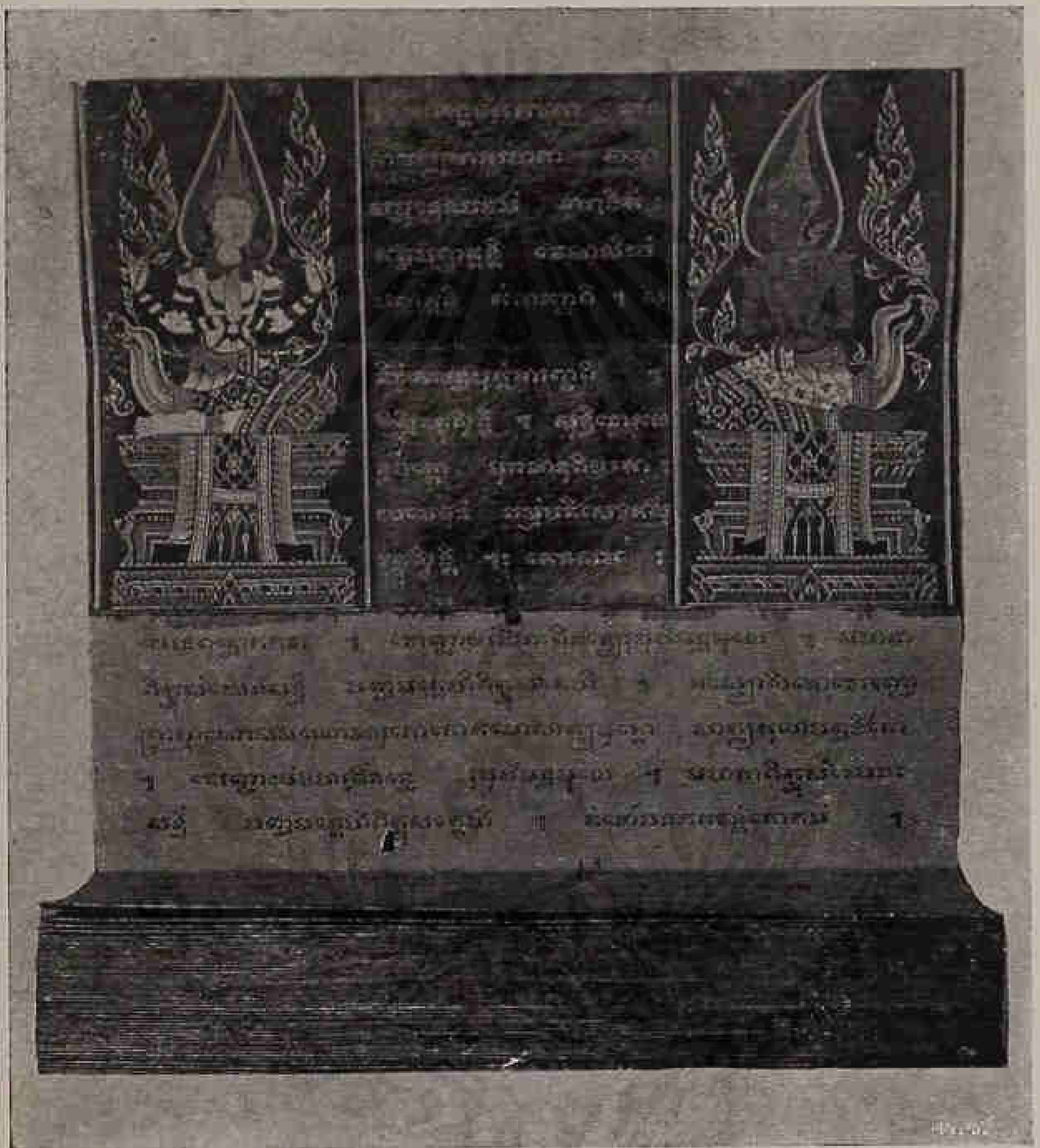

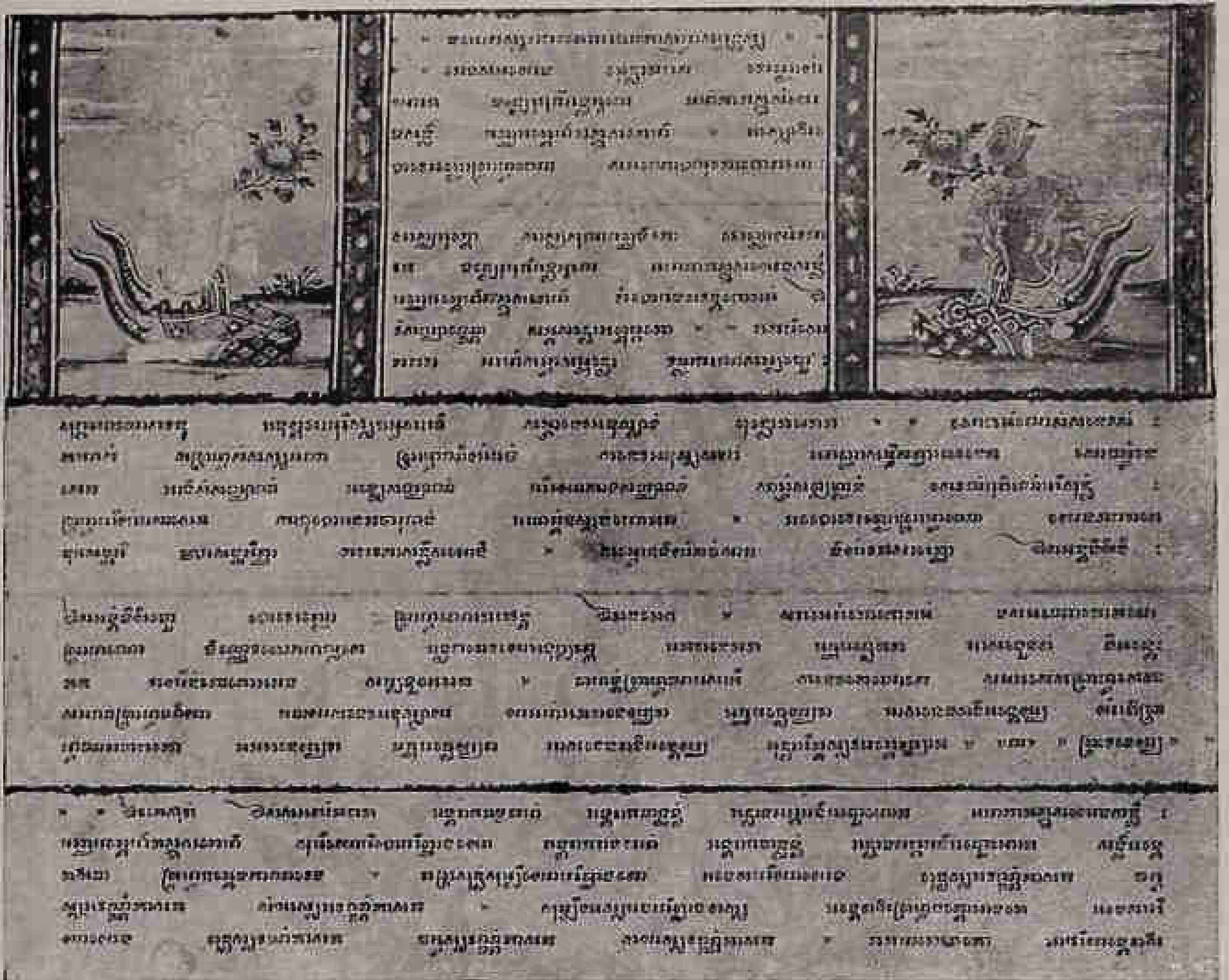
อักษรขอมจารึก

ศิลาจารึกได้มาจากพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

เดียน้อยอยู่ในหอพระสมุดสำหรับพระนคร ราว พ.ศ. ๑๖๖๐

อักษรขอมบัญญัติงเป็นหนังสือสวด

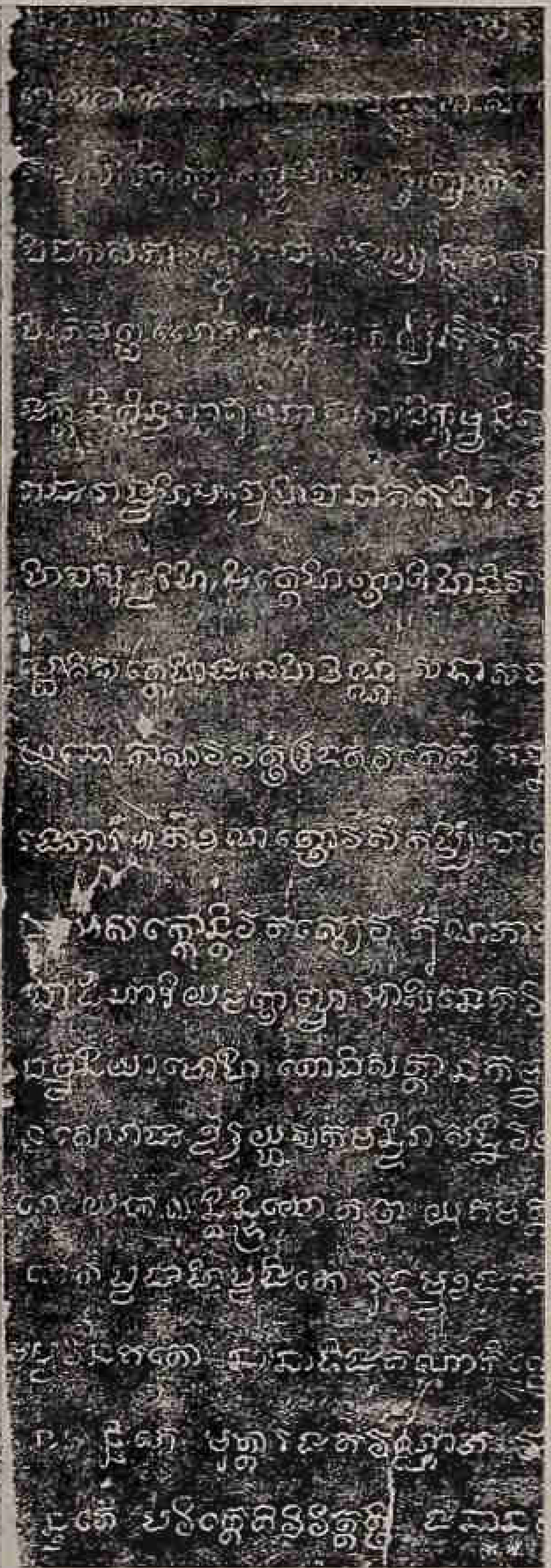
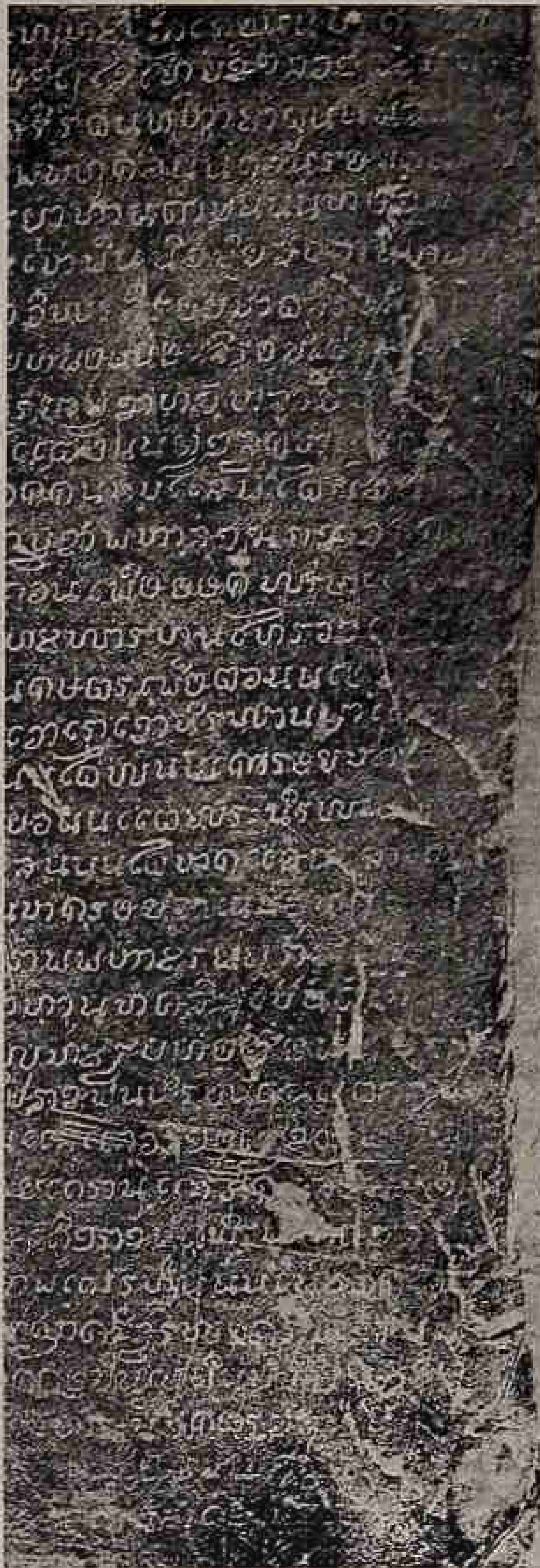

อักษรขอมย่อเป็นหนังสือสวด

Handwritten text in Khmer script, likely a historical document or inscription. The text is densely packed and covers most of the page area.

อักษรไทย ของพ่อขุนรามคำแหง
ศิลาจารึก พ่อขุนรามคำแหงดัดหน้า ๓

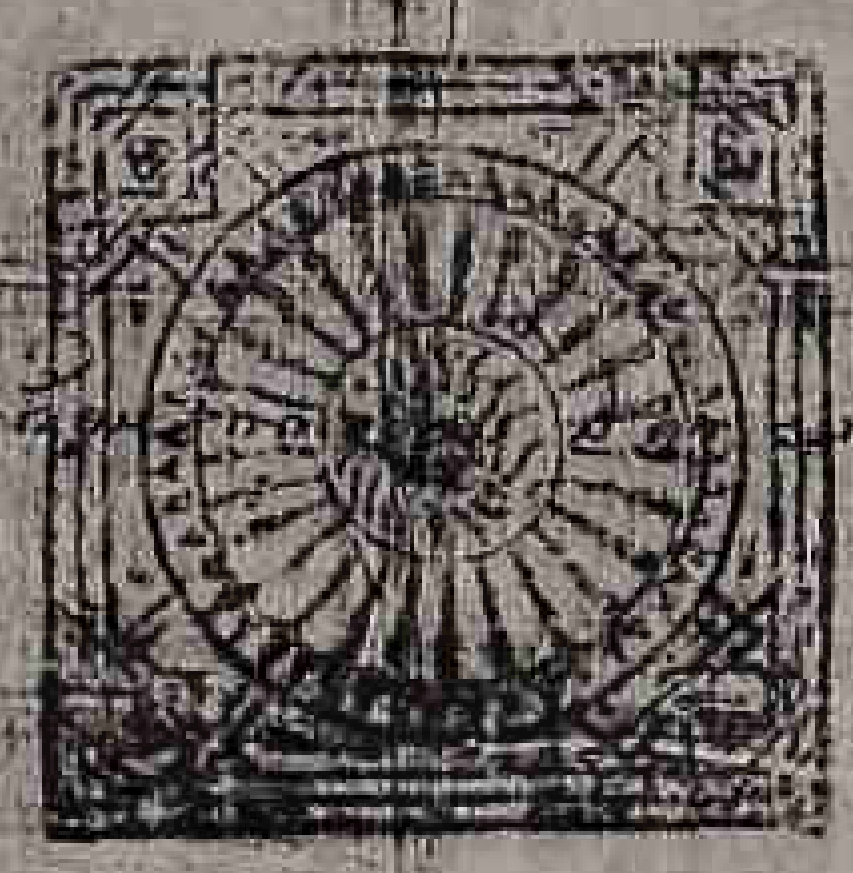
W.F. ๑๘๓๕

อักษรไทยสุโขทัย
 ศีลาจารึกพรญาฎาไทย
 พ.ศ. ๑๕๐๕

อักษรขอมครั้งสุโขทัย
 ศีลาจารึกมหาสามีสังฆราช
 พ.ศ. ๑๕๐๕

Handwritten text in Khmer script, likely a historical document or record. The text is arranged in several lines, with some words underlined. The script is dense and appears to be a formal record.

อักษรลาวล้านช้าง ครั้งพระเจ้าธรรมิกราช
สัญญาบัตรเจ้าเมืองแพน พ.ศ. ๒๒๐๕

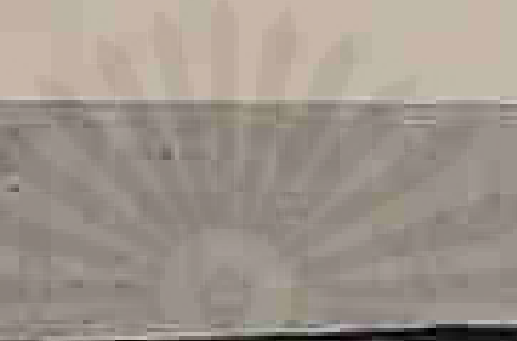

อักษรไทยสุโขทัย ที่ใช้ในลานนาไทย
ศิลาจารึกวัดเชียงมั่น เมืองเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๑๒๔

๑. ยาว ๑๒๐๐... ๒. ยาว ๑๒๐๐... ๓. ยาว ๑๒๐๐... ๔. ยาว ๑๒๐๐... ๕. ยาว ๑๒๐๐... ๖. ยาว ๑๒๐๐... ๗. ยาว ๑๒๐๐... ๘. ยาว ๑๒๐๐... ๙. ยาว ๑๒๐๐... ๑๐. ยาว ๑๒๐๐...

๑. ยาว ๑๒๐๐... ๒. ยาว ๑๒๐๐... ๓. ยาว ๑๒๐๐... ๔. ยาว ๑๒๐๐... ๕. ยาว ๑๒๐๐... ๖. ยาว ๑๒๐๐... ๗. ยาว ๑๒๐๐... ๘. ยาว ๑๒๐๐... ๙. ยาว ๑๒๐๐... ๑๐. ยาว ๑๒๐๐...

อักษรไทยเหนือ ชนิดหนังสือธรรม (เรื่องอุปสมบทวิธี)

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ไสภณพิพรรฒนาการ

ท่าบสถนนราชบพิศ จังหวัดพระนคร

วันที่ ๑ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕